

» Krönika

Petter Lohrätten

Lås upp läsandets mirakel

Vilket mirakel det ändå är att människor som levde för hundratals år sedan fortsätter prata direkt med oss. Deras ord fyller mitt huvud med bilder och känslor, väcker min ilska, rör mig tårar och får mig att skratta.

Den här veckan firar vi Läsveckan. Det är egentligen detsamma som att säga att vi firar vår mänsklighet. Att komma på att vi kan lagra tankar på döda föremål, i sanning besjåla dem, så att en annan människa långt senare kan ta del av idéerna är en av de fundamentala skillnaderna mellan oss och resten av djuren.

Som **Alf Henrikson** inleder sin underbara ABC-bok: "Alfabetets användning anar aporna aldrig."

Förmågan att samlas kring gemensamma berättelser betydde allt för människans väg till herravälde över planeten. Idéhistorikern **Yuval Harari** beskriver, i sin stimulerande bestseller "Sapiens – en kort historik över mänskligheten", att människans stora konkurrensfördel är hennes förmåga att samarbeta i stora antal. Och enda sättet att motivera en så stor grupp människor att man inte kan prata med alla individuellt, är att plantera en stor och gemensam idé att tro på och vilja arbeta för. Idén kan heta gud, pengar, nationer och lagar. Strängt taget kan allt vi tror på beskrivas som övertygande fiktioner. Till och med idén om okränkbara mänskliga rättigheter, som ändå är en av de nyttigare fiktionerna vi har hittat på.

Fiktioner hjälper oss att bli bättre människor. Läsandet hjälper oss att hålla oss informerade.

Av världens unga, i åldern 15–24 år, är åtta procent icke läskunniga. Det betyder att uppskattningsvis 100 miljoner unga saknar grundläggande läskunnighet. Före coronapandemin var cirka nio av tio barn i grundskoleåldern åtminstone inskrivna i skolan och man väntade sig att läskunnigheten skulle förbättras för cirka 20 miljoner barn. Som en följd av pandemin slutade 168 miljoner barn gå i skola och en miniminivå för läskunnigheten uppnåddes inte för 100 miljoner barn, enligt uppgifter från Unesco.

I Europa har uppskattningsvis 73 miljoner vuxna en svag läskompetens. Det innebär cirka en femtedel av alla över 15 år. I USA ligger läskompetensen hos uppskattningsvis över hälften av de vuxna under lågstadienivå.

Det är ett brott att undanhålla människor möjligheten att lära sig läsa. Man utestängs från den stora skattkammare av gemensamma minnen och idéer. Man berövas sin del av det människoexklusiva miraklet.

Som **Olof Lagercrantz** skriver i sin lilla, men till innehållet stora, bok "Om konsten att läsa och skriva":

"Vad sker när vi läser? Ögat följer svarta bokstavstecken på det vita papperet från vänster till höger, åter och åter. Och varelsen, natur eller tankar, som en annan tänkt, nyss eller för tusen år sen, stiger fram i vår inbillning. Det är ett underverk större än att ett sädeskorn ur faraonernas gravar förmåtts att gro. Och det sker var stund."

» Katrina kammarmusik

Vill främja det goda samtalet

Konstnärliga ledaren och violinisten Cecilia Zilliacus har låtit den gamle renässanshumanisten Erasmus av Rotterdam (1466-1536) inspirera årets festivalprogram.

– Erasmus trodde på det goda samtalet som metod för att överbrygga meningsskiljaktigheter. Att lyssna på varandra och försöka förstå hur den andre tänker, säger Cecilia Zilliacus som upptäckte filosofen genom **Nina Burtons** hyllade bok "Gutenberggalaxens nova".

– Erasmus var bland de första att sprida sina ord som flygblad med hjälp av den nyuppfunna tryckpressen och han reste väldigt mycket. Hans inflytande har varit jättestort.

Sålunda bjuder Katrinafestivalen på en hel del renässansmusik. På Erasmus tid skapades den mesta musiken av religiösa orsaker, men renässansen var även den tid då man började skapa för musikens egen skull.

Världens teater

Till festivalen kommer fyra medlemmar ur den spanska ensemblen El gran teatro del mundo för att spela renässansmusik med ursprung i de städer och länder där Erasmus var verksam.

Cembalisten **Julio Caballero Pérez** leder ensemblen. Med honom kommer blockflöjtisten **Michael Form**, gambisten **Bruno Hurtado Gosalvez** och harpisten **Vincent Kibildis**.

– De kommer också att spela nyskriven musik på gamla instrument. Ensemblen kör en egen konsert på Kastelholms slott men kan även höras vid fler tillfällen.

Den gamla folkmelodin "La folia", med rötter i 1200-talet, återkommer som ett genomgående tema genom festivalen. "La folia", som betyder dårskapen, återfinns i mängder av kompositioner och visor genom tiderna.

– En av Erasmus mest kända skrifter heter "Till dårskapens lov."

Årets hustonsättare är **Sebastian Fagerlund** som är en av Finlands mest framstående tonsättare. Flera verk ur hans kammarmusikproduktion kommer att spelas, liksom det nyskrivna stycket "Remains".

– Det är inspirerat av alla de efterklanger av andra tonsättares verk som levt kvar inom honom. Han har tillägnat det alla oskyldiga offer i kriget i Ukraina.

Folkligt och gudomligt

Under avslutningskonserten i Jomala kyrka framträder Cecilia Zilliacus tillsammans med sin syster **Yvali Zilliacus**, **Julia-Maria Kretz** och **Kati Raitinen**, un-

Julio Caballero Pérez leder ensemblen El gran teatro del mundo som bland annat spelar på Kastelholms slott.

Årets hustonsättare är Sebastian Fagerlund vars nyskrivna stycke "Remains" kommer att framföras på festivalen.

der namnet Zilliacuskvartetten. De kommer då bland annat att spela **Franz Schuberts** oktett, som för Cecilia Zilliacus representerar den mest humanistiska musik hon vet.

– Schuberts musik har en enkelhet utan att vara banal. Den är folklig och samtidigt gudomlig. Stycket varar i en hel timma, men det är underbart hela tiden.

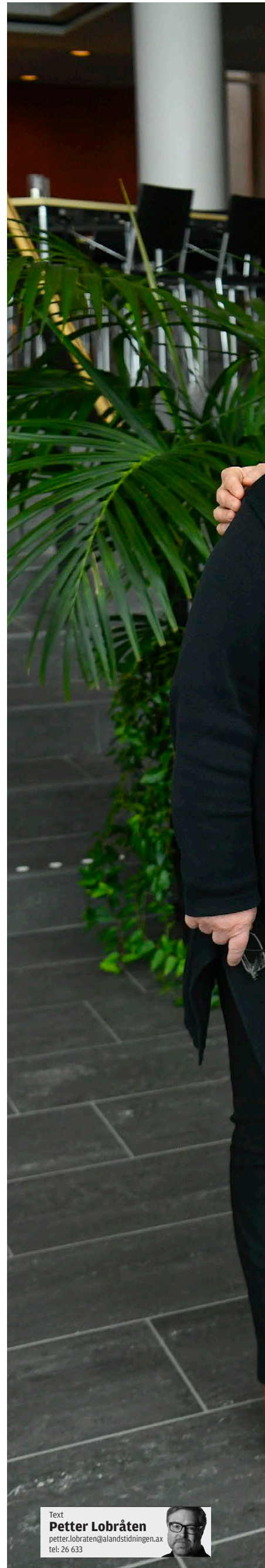
Bland de andra tonsättarna, vars verk kommer att spelas, nämner hon **Stravinskij**, **Ravel** och **Lutoslawski** som alla har gemensamt att de har betytt mycket för Sebastian Fagerlund.

Under lördagens avslutande brunchkonsert arrangeras ett samtal om humanism och Erasmus mellan filosofen **Joel Bäckström** och författaren och översättaren **Anders Björnsson**.

– Och efter fjolårets succéartade inslag med "Barbros kaffekvarn" arrangerar vi i år Sias kaffekvarn, där fredsinstitutets direktör **Sia Spiliopoulou Åkermark** får berätta om sitt musikintresse och önska musik som vi spelar, säger Cecilia Zilliacus.

Som vanligt erbjuder flera av de gästande musikerna mästar-klasser på Ålands musikinstitut under festivalveckan.

Katrina kammarmusik hålls den 9-13 augusti.

Erasmus (1466 till 1536) föddes i Rotterdam men avled i Basel där han var verksam som författare och humanist i många år. Målningen är gjord av Hans Holbein den yngre 1523.

Foto: wikimedia commons

Foto
Robert Jansson
robert.jansson@alandstidningen.ax
tel: 26 650

Producent
Rosi Djupsund och
konstnärliga ledaren
Cecilia Zilliacus ser fram
emot få bjuda in till årets
Katrina kammarmusik-
festival som hålls den
9-13 augusti.

Den 9 juni öppnar Sommarsalongen på Önningebymuseet.

Foto: Hüllya Tokur-Ehres

Ställer ut på sommarsalongen

Deltagarna i Önningebymuseets Sommarsalong är nu utsedda. 31 verk av 21 konstnärer har valts ut. Totalt sökte 46 konstnärer.

Gallringen har gjorts av konstvetaren **Sebastian Johans**. De som deltar i sommarsalongen är:

Helena von Schoultz, Jutta Polijca, Lasse Harkkala, Kalle Wetterström, Juha Pykäläinen, Ulla Lindberg, Monique Lundberg, Maj Branders, Anna Lind Bengtsson, Henrika Lax, Erica Signell, Ulrika Kjeldsen, Kaj Lindström, Linda Mattsson, Louise Nordström, Susanna Furuhjelm, Kjell Ekström, Annica Andersson, Minna Öberg, Bo Torgé och Ulla Meklin

I ett pressmeddelande kom-

menterar Sebastian Johans:

"Imponerande bredd i de inlämnade bidragen. Helheten innehöll flera möjliga utställningar. I det urval jag gjort har jag sökt efter en enhet som från olika perspektiv och i olika tekniker rör sig kring det mångtydiga temat "frihet", men som samtidigt känns någorlunda sammanhållen och inte spretar för mycket."

Utställningen öppnar den 9 juni i Stensalen i Önningebymuseet och pågår till 20 augusti.

Petter Loblåten

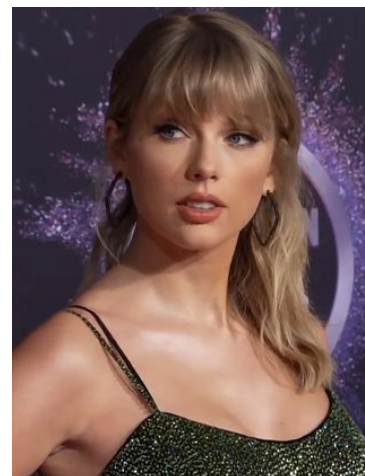
Taylor Swift blir hedersdoktor

MUSIK Popstjärnan **Taylor Swift**, 32, ska föräras ett hedersdoktorat i konst vid New York University. Enligt nöjestidningen Variety ska hon i samband med promotionen den 18 maj på Yankee Stadium hålla tal till de studenter som tar examen. Själv har hon inte hunnit studera på grund av musikkarriären.

Taylor Swift är också föremål för akademiska studier. Universitetets Clive Davis Institut för musik startade i januari en kurs om artistens låtskrivande kopplat till hur idolskap, könsroller och ras möts i musikindustrin.

Efter att som 14-åring inlett sin musikaliska bana inom country, gav Taylor Swift ut sitt debutalbum som 17-åring, men har gradvis glidit över till popgenren, med bejublade album som "1989" och "Reputation". Genom åren har hon vunnit elva Grammy-priser, 23 Billboard-priser och är den första kvinnliga artisten som nått över 100 miljoner strömningar på Spotify på ett dygn. Hon har sålt över 50 miljoner skivor och 150 miljoner singlar, vilket gjort henne till den högst betalda kvinnliga artisten någonsin.

Taylor Swifts tillgångar värderas av affärstidningen Forbes

Taylor Swift

Foto: wikimedia commons

till 550 miljoner dollar. En stor del har hon investerat i fastigheter i Tribeca i New York, Rhode Island och Beverly Hills. Som den slipade affärskvinna hon är, ser hon även till att dra nytta av uppmärksamheten kring doktorsshatten. Hon har redan lagt ut en mängd samlarprylar med anknytning till promotionen.

Förutom sin framgångsrika karriär, har hon även gjort sig känd som filantrop och förkämpe för artisters rättigheter i musikindustrin. Hon anses också vara den mest välklädda artisten. **(JM)**